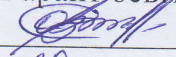

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра екології та безпеки життєдіяльності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Гарант освітньої програми

 Ольга НІКІТИНА

«29» 08 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ЗЕМЛЕЗНАВСТВА

Освітній рівень: перший (бакалаврський)

Галузь знань: Е Природничі науки, математика та статистика

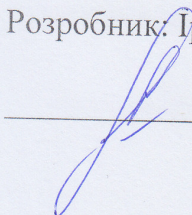
Спеціальність: Е2 Екологія

Освітня програма: Екологія

Факультет: плодоовочівництва, екології та захисту рослин

Робоча програма навчальної дисципліни «*Основи землезнавства*» для здобувачів вищої освіти спеціальності *E2 Екологія* освітньої програми *Екологія* першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Умань: Уманський НУ, 2025. 19 с.

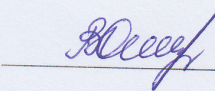
Розробник: Ірина КРАВЦОВА, к.геогр.н., доцент

 Ірина КРАВЦОВА

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології та безпеки життєдіяльності

Протокол від «27» серпня 2025 року № 1

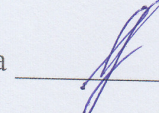
Завідувач кафедри екології та безпеки життєдіяльності

 Ольга ВАСИЛЕНКО

«27» серпня 2025 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету плодоовочівництва, екології та захисту рослин

Протокол від «29» серпня 2025 року № 1.

Голова Андрій ТЕРНАВСЬКИЙ

«29» серпня 2025 року

© УНУ, 2025 рік

© Кравцова І.В., 2025 рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень, назва освітньої програми	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: <u>Е Природничі науки, математика та статистика</u>	<i>Обов’язкова</i>	
Модулів – 3	Спеціальність: <u>Е2 Екологія</u>	Рік підготовки	
Змістових модулів – 7		3-й	
Загальна кількість годин – 120 год.		Семестр	
		5-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3,5 самостійної роботи здобувача вищої освіти – 3,5	Освітній рівень: <u>перший (бакалаврський)</u> Освітня програма <u>Екологія</u>	Лекції	
		30 год.	
		Практичні, семінарські	
		Лабораторні	
		30 год.	
		Самостійна робота	
		60 год.	
		Вид контролю: залік	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи землезнавства» розроблена відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Уманському національному університеті, затвердженого Вченою радою від 14.08.2025 р.

Навчальна дисципліна «Основи землезнавства» належить до обов'язкових дисциплін, вивчення яких передбачено освітньо-професійною програмою «Екологія» підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю Е2 Екологія галузі знань Е Природничі науки, математика та статистика.

Мета вивчення навчальної дисципліни – сформувати у здобувачів вищої освіти систему знань про будову, властивості та розвиток географічної оболонки Землі, розкрити закономірності взаємодії природних компонентів, а також навчити застосовувати наукові підходи для оцінювання сучасних природних процесів і стану довкілля в умовах зростання антропогенного навантаження.

Завдання дисципліни:

- ✓ засвоїти основні поняття, об'єкти та методи землезнавства;
- ✓ вивчити склад, структуру та динаміку геосфер Землі;
- ✓ розкрити механізми формування природних процесів та їх взаємозв'язок;
- ✓ дослідити закономірності географічної оболонки та чинники її розвитку;
- ✓ навчитися проводити оцінку сучасного стану природних компонентів;
- ✓ сформувати розуміння ролі людини у трансформації довкілля;
- ✓ розвинути навички використання картографічних і ГІС-даних для аналізу територій.

Предметом дисципліни є Земля.

Місце навчальної дисципліни у структурно-логічній схемі освітньо-професійної програми: навчальна дисципліна «Основи землезнавства» вивчається на третьому курсі здобуття вищої освіти. Вивчення цієї навчальної дисципліни має міжпредметний зв'язок із дисциплінами професійної та практичної підготовки («Геологія з основами геоморфології і ландшафтної екології», «Нормування антропогенного навантаження на навколишнє середовище»).

Вивчення навчальної дисципліни «Основи землезнавства» передбачає формування та розвиток у здобувачів компетентностей і програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Екологія» спеціальності Е2 Екологія галузі знань Е Природничі науки, математика та статистика (табл. 1).

Таблиця 1

Матриця компетентностей і програмних результатів навчання, що формуються під час вивчення навчальної дисципліни «Основи землезнавства»

Шифр компетентності	Компетентності	Шифр програмних результатів навчання	Програмні результати навчання
Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК 1	Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності	ПРН 2	Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування

		ПРН 3	Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування
Спеціальні (фахові) компетентності (ФК)			
ФК 1	Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування	ПРН 3	Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування

Методи навчання та засоби діагностики, що відповідають визначеним результатам навчання за навчальною дисципліною «Основи землезнавства», наведено в табл. 2, 3.

Таблиця 2

Результати, методи навчання та методи контролю за навчальною дисципліною «Основи землезнавства»

Результати навчання за навчальною дисципліною		Методи навчання	Методи контролю
1	Знання:		
1.1	розуміння ролі наук про навколишнє середовище як міждисциплінарної комплексної галузі знань, що вивчає шляхи ефективного співіснування техносфери та біосфери	лекція, семінарське заняття, дискусія, вирішення конкретних задач і ситуацій, кейс-метод, самонавчання інструментами інформаційно-освітнього середовища <i>Moodle</i>	усне опитування, експрес-контроль, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і командних завдань, складання тематичних флеш-карт, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
1.2	основних теорій, методів і принципів основ землезнавства		
1.3	методології виконання лабораторних робіт		
1.4	сучасних джерел інформації з основ землезнавства		
1.5	розуміння впливу процесів техногенезу на стан навколишнього природного середовища		
2	Уміння/навички:		
2.1	обґрунтовувати власну точку зору, формулювати узагальнюючі висновки, використовуючи основні теорії та концепції землезнавства	лекція, семінарське заняття, дискусія, аналітична робота, вирішення конкретних задач і ситуацій, кейс-метод, самонавчання інструментами інформаційно-освітнього середовища <i>Moodle</i>	усне опитування, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і командних завдань, складання тематичних флеш-карт, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота,
2.2	виконувати завдання лабораторних робіт із використанням ГІС-технологій, віртуальної лабораторії <i>Labster</i> , інформаційно-освітнього середовища <i>Moodle</i>		
2.3	формулювати узагальнюючі висновки з виконаних лабораторних робіт		

2.4	оцінювати вплив господарської діяльності на навколишнє середовище,		підсумковий контроль
3	Комунікація:		
3.1	доводити інформацію, проблеми та ідеї з питань екології та природокористування, використовуючи теоретичні та прикладні аспекти землезнавства	семінарське заняття, дискусія, аналітична робота, вирішення конкретних задач і ситуацій	представлення презентацій, виконання аналітично-розрахункових робіт, виконання вирішених конкретних задач і ситуацій, підсумковий контроль
3.2	співпрацювати з фахівцями інших галузей знань у виконанні комплексних проєктів		
4	Відповідальність і автономія:		
4.1	здатність використовувати творчі підходи до вирішення практичних і теоретичних проблем з основ землезнавства	семінарське заняття, дискусія, аналітична робота, вирішення конкретних задач і ситуацій	представлення презентацій, виконання аналітично-розрахункових робіт, виконання вирішених конкретних задач і ситуацій, підсумковий контроль
4.2	здатність планувати та організовувати власну діяльність та досягати запланованих результатів з урахуванням наявних ресурсів та обмежень у часі		
4.3	здатність планувати та виконувати комплексні заходи або проєкти, спрямовані на розв'язання практичних проблем у сфері екології, природокористування та охорони навколишнього середовища		
4.4	повага до думок та висловлювань колег/учасників команд, розуміння необхідності враховувати інші точки зору під час командної роботи		
4.5	здатність критично оцінювати результати виконаної роботи та бути вмотивованим на удосконалення власної та командної роботи		

Таблиця 3

Методи навчання та методи контролю програмних результатів навчання з навчальної дисципліни «Основи землезнавства»

Програмний результат навчання		Метод навчання	Методи контролю
ПРН 2	Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування	Лекція, семінарські заняття з вирішення професійно-орієнтованих	Усне опитування, тестування, участь у дискусії, виконання аналітично-розрахункових робіт, індивідуальних і командних завдань, презентація бізнес-плану,

		задач, мозковий штурм, кейс-метод, воркшоп, самонавчання	контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
ПРН 3	Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування	Інтерактивні заняття, моделювання сценаріїв, семінарські заняття, дискусія, самостійна робота з підготовкою рефератів і презентацій	Усне опитування, експрес-контроль, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і командних завдань, складання тематичних флеш-карт, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1. ПЛАН МІСЦЕВОСТІ І ГЕОГРАФІЧНА КАРТА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗЕМЛЯ НА ПЛАНІ ТА КАРТІ

Тема 1. Способи зображення Землі

Способи зображення Землі. План, карта. Глобус – об'ємна модель Землі. Віртуальна модель Землі. Масштаб. Умовні знаки.

Тема 2. Зображення нерівностей земної поверхні на плані і карті.

Відносна і абсолютна висота. Зображення рельєфу на плані та карті.

Тема 3. Градусна сітка Землі. Географічні координати точок

Градусна сітка Землі. Паралелі та географічна широта. Меридіани та географічна довгота. Географічні координати.

Тема 4. Визначення напрямів на місцевості, плані і карті

Поняття про горизонт та сторони горизонту. Способи орієнтування на місцевості. Поняття про кути напрямків. Визначення сторін горизонту за планом та географічною картою.

МОДУЛЬ 2. ЗЕМЛЯ В КОСМІЧНОМУ ПРОСТОРІ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ФОРМА І РУХ ЗЕМЛІ

Тема 5. Сонячна система та її будова

Поняття про Всесвіт. Будова Сонячної системи. Становлення поглядів на будову Сонячної системи. Одиниці виміру відстаней у Космосі. .

Тема 6. Земля в Сонячній системі

Форма та розміри Землі. Рухи Землі в Сонячній системі. Місяць – супутник Землі. Зміна часу на Землі.

МОДУЛЬ 3. ОБОЛОНКИ ЗЕМЛІ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ЛІТОСФЕРА

Тема 7. Внутрішня будова Землі

Сучасні методи вивчення надр Землі. Внутрішня будова Землі. Типи земної кори. Поняття про літосферу та літосферні плити. Мінерали і гірські породи.

Тема 8. Внутрішні сили Землі

Рухи літосфери. Магматизм.

Тема 9. Зовнішні сили Землі

Вивітрювання. Робота текучих вод. Робота вітру. Робота льодовиків.

Тема 10. Рельєф Землі

Основні форми рельєфу суходолу. Рельєф дна Світового океану.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. АТМОСФЕРА

Тема 11. Атмосфера та її будова

Атмосферне повітря. Будова атмосфери. Атмосфера і людина.

Тема 12. Погода та показники її стану

Погода. Температура повітря. Атмосферний тиск. Вітер. Вологість повітря. Хмарність. Атмосферні опади.

Тема 13. Клімат

Поняття про клімат. Кліматоутворюючі чинники. Типи клімату.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5. ГІДРОСФЕРА

Тема 14. Гідросфера

Поняття про гідросферу. Вода – особлива речовина. Світовий кругообіг води.

Тема 15. Поверхневі води

Поняття про поверхневі води. Річка та її частини. Живлення та режим річок. Озера та водосховища. Болота. Льодовики та багаторічна мерзлота.

Тема 16. Підземні води

Утворення підземних вод. Види підземних вод. Робота підземних вод.

Тема 17. Світовий океан / Topic 17. The World Ocean

Океани: Тихий океан, Атлантичний океан, Індійський океан, Північний Льодовитий океан. Моря, затоки та протоки. Суходіл в Океані. Рух води в океані (вітрові хвилі, цунамі, припливи і відпливи, течії). Властивості вод Світового океану. Біологічні, мінеральні та енергетичні ресурси океану. Океан та людина. / Oceans: Pacific Ocean, Atlantic Ocean, Indian Ocean, Arctic Ocean. Seas, bays and straits. Landmasses in the ocean. Water movement in the ocean (wind waves, tsunamis, tides, currents). Properties of the waters of the World Ocean. Biological, mineral and energy resources of the ocean. The ocean and humans.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6. БІОСФЕРА / CONTENT MODULE 6. BIOSPHERE

Тема 18. Поняття про біосферу / Topic 18. The concept of the Biosphere

Зародження життя на Землі. Різноманітність організмів на Землі. Межі біосфери. Взаємодія біосфери з іншими оболонками Землі (взаємодія біосфери та атмосфери; взаємодія біосфери та гідросфери; взаємодія біосфери та літосфери; вплив людини на біосферу). Ґрунт – природно-історичне органо-мінеральне тіло. / The origin of life on Earth. The diversity of organisms on Earth. The boundaries of the biosphere. Interaction of the biosphere with other layers of the Earth (interaction of the biosphere and the atmosphere; interaction of the biosphere and the hydrosphere; interaction of the biosphere and the lithosphere; human impact on the biosphere). Soil – a natural-historical organo-mineral body.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 7. ГЕОГРАФІЧНА ОБОЛОНКА / CONTENT MODULE 7. GEOGRAPHICAL SHELL

Тема 19. Поняття про географічну оболонку та ландшафтні системи / Topic 19. Concepts of the geographical shell and landscape systems

Географічна оболонка. Ландшафт. Регіональна класифікація ландшафтів. Природні зони (зона арктичних пустель, тундра, лісотундра, тайга, мішані ліси, широколисті ліси, степи, зона тропічних пустель, савани, вологі екваторіальні ліси). Дискретність-континуальність географічної оболонки. Вплив людини на географічну оболонку. / Geographical shell. Landscape. Regional classification of landscapes. Natural zones (Arctic desert zone, tundra, forest-tundra, taiga, mixed forests, broadleaf forests, steppes, tropical desert zone, savannahs, humid equatorial forests). Discreteness-continuity of the geographic shell. Human impact on the geographic shell.

Тема. 20. Людина і природа / Topic 20. Human and Nature

Вплив природи на людину та її діяльність. Вплив людини та її діяльності на природу. Екологічні проблеми людства. Охорона окремих територій на Землі. / The influence of nature on humans and their activities. The influence of humans and their activities on nature. Environmental problems facing humanity. Protection of specific areas on Earth.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	с.р.	інд		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. План місцевості і географічна карта												
Змістовий модуль 1. Земля на плані та карті												
Тема 1. Способи зображення Землі	6	2	–	–	4	–	–	–	–	–	–	–
Тема 2. Зображення нерівностей земної поверхні на плані і карті	6	–	–	4	2	–	–	–	–	–	–	–
Тема 3. Градусна сітка Землі. Географічні координати точок	6	2	–	–	4	–	–	–	–	–	–	–
Тема 4. Визначення напрямів на місцевості, плані і карті	6	–	–	–	6	–	–	–	–	–	–	–
Разом за змістовим модулем 1	24	4	–	4	16	–	–	–	–	–	–	–
Модуль 2. Земля в космічному просторі												
Змістовий модуль 2. Форма і рух Землі												
Тема 5. Сонячна система та її будова	6	2	–	4	–	–	–	–	–	–	–	–
Тема 6. Земля в Сонячній системі	6	2	–	–	4	–	–	–	–	–	–	–
Разом за змістовим модулем 2	12	4	–	4	4	–	–	–	–	–	–	–
Модуль 3. Оболонки Землі												
Змістовий модуль 3. Літосфера												
Тема 7. Внутрішня будова Землі	6	2	–	–	4	–	–	–	–	–	–	–
Тема 8. Внутрішні сили Землі	6	2	–	–	4	–	–	–	–	–	–	–
Тема 9. Зовнішні сили Землі	6	–	–	–	6	–	–	–	–	–	–	–
Тема 10. Рельєф Землі	6	2	–	4	–	–	–	–	–	–	–	–
Разом за змістовим модулем 3	24	6	–	4	14	–	–	–	–	–	–	–
Змістовий модуль 4. Атмосфера												
Тема 11. Атмосфера та її будова	6	2	–	–	4	–	–	–	–	–	–	–

Тема 12. Погода та показники її стану	6	2	–	–	4	–	–	–	–	–	–	–
Тема 13. Клімат	6	2	–	4		–	–	–	–	–	–	–
Разом за змістовим модулем 4	18	6	–	4	8	–	–	–	–	–	–	–
Змістовий модуль 5. Гідросфера												
Тема 14. Гідросфера	6		–	4	2	–	–	–	–	–	–	–
Тема 15. Поверхневі води	6	2	–	–	4	–	–	–	–	–	–	–
Тема 16. Підземні води	6	2	–	–	4	–	–	–	–	–	–	–
Тема 17. Світовий океан / Topic 17. The World Ocean	6	2	–	–	4	–	–	–	–	–	–	–
Разом за змістовим модулем 5	24	6	–	4	14	–	–	–	–	–	–	–
Змістовий модуль 6. Біосфера / Content module 6. Biosphere												
Тема 18. Поняття про біосферу / Topic 18. The concept of the Biosphere	6	2	–	4	–	–	–	–	–	–	–	–
Разом за змістовим модулем 6	6	2	–	4	–	–	–	–	–	–	–	–
Змістовий модуль 7. Географічна оболонка / Content module 7. Geographical shell												
Тема 19. Поняття про географічну оболонку та ландшафтні системи / Topic 19. Concepts of the geographical shell and landscape systems	6	2	–	4	–	–	–	–	–	–	–	–
Тема 20. Людина і природа / Topic 20. Human and Nature	6	–	–	2	4	–	–	–	–	–	–	–
Разом за змістовим модулем 7	12	2	–	6	4	–	–	–	–	–	–	–
Усього годин за модуль	120	30	–	30	60	–	–	–	–	–	–	–
ІНДЗ	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Усього годин	120	30	–	30	60	–	–	–	–	–	–	–

5. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
Змістовий модуль 1. Земля на плані та карті			
1	Робота з географічними картами, атласами. Вивчення географічної номенклатури. Знаходження координат пункту і пункту за координатами.	4	—
Змістовий модуль 2. Форма і рух Землі			

2	Планета Земля. Час. Географічна довгота. Полуденна висота Сонця на різних широтах.	4	—
Змістовий модуль 3. Літосфера			
3	Рельєф земної поверхні.	4	—
Змістовий модуль 4. Атмосфера			
4	Кліматоутворюючі чинники та метеорологічні показники.	4	—
Змістовий модуль 5. Гідросфера			
5	Світовий океан та води суходолу.	4	—
Змістовий модуль 6. Біосфера			
6	Біологічний кругообіг речовин і енергії в природі.	4	—
Змістовий модуль 7. Географічна оболонка			
7	Загальна закономірності географічної оболонки.	4	—
8	Взаємодія Природи і Людини.	2	—
Разом		30	—

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ п/п	Назва теми	Кількість Годин	
		денна форма	заочна форма
Модуль 1. План місцевості і географічна карта			
Змістовий модуль 1. Земля на плані та карті			
1	Переваги плану місцевості. Картографічні проекції, їх види. Картографічна генералізація	4	—
2	Спосіб горизонталей	2	—
3	Визначення географічних координат	4	—
4	Визначення напрямів на місцевості, плані і карті	6	—
Модуль 2. Земля в космічному просторі			
Змістовий модуль 2. Форма і рух Землі			
5	Тропіки і полярні кола. Зміна часу на Землі	4	—
Модуль 3. Оболонки Землі			
Змістовий модуль 3. Літосфера			
6	Мінерали і гірські породи	4	—

7	Географія магматизму на планеті. Явища, які супроводжують магматизм: гейзери, гарячі джерела, фумароли	4	—
8	Зовнішні сили Землі	6	—
Змістовий модуль 4. Атмосфера			
9	Вплив людини на атмосферу	4	—
10	Хмарність. Атмосферні опади.	4	—
Змістовий модуль 5. Гідросфера			
11	Властивості та походження природних вод	2	—
12	Поверхневі води: льодовики, ставки, водосховища, канали	4	—
13	Багаторічна мерзлота. Утворення підземних вод.	4	—
14	Фізико-хімічні властивості океанської води. Терміка Світового океану	4	—
Змістовий модуль 7. Географічна оболонка			
15	Походження людини. Людські раси. Мова. Чисельність, розміщення та густота населення.	4	—
Разом		60	—

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання подається у вигляді повідомлення з презентацією. Тему індивідуального завдання здобувач вищої освіти обирає самостійно.

Теми:

1. Географічна оболонка як цілісна система: структура та взаємозв'язки її компонентів.
2. Будова та головні властивості літосфери: роль у формуванні природного середовища.
3. Вплив рухів Землі на кліматичні та біологічні процеси.
4. Атмосфера Землі: склад, функції, значення для життя на планеті.
5. Гідросфера як компонент географічної оболонки: роль у кругообігу речовин і енергії.
6. Біосфера: вчення В.І. Вернадського та його сучасне екологічне значення.
7. Ґрунт як результат взаємодії геосфер: структура, властивості, процеси ґрунтоутворення.
8. Географічні закономірності розподілу тепла та вологи на Землі.
9. Природні процеси та катастрофічні явища: їх роль у розвитку земної поверхні.
10. Енергетичний баланс Землі та його вплив на кліматичну систему.
11. Антропогенні зміни географічної оболонки: сучасні тенденції та наслідки.
12. Вплив глобальних кліматичних змін на природні компоненти Землі.
13. Географічні аспекти забруднення атмосферного повітря.
14. Роль океану у стабілізації клімату та підтриманні життя на планеті.
15. Природні ресурси Землі: класифікація, розміщення та екологічна оцінка використання.
16. Географічна оболонка як об'єкт охорони: принципи сталого розвитку.
17. Взаємодія природних і антропогенних процесів у ландшафтах України.
18. Методи дослідження географічної оболонки: сучасні підходи та ГІС-технології.
19. Еволюція поглядів на будову Землі: від давніх уявлень до сучасних геофізичних моделей.
20. Значення знань із землезнавства для формування екологічного світогляду.

Результати виконання індивідуального завдання також заносяться до системи рейтингу й оцінюються за такими критеріями:

- ✓ повнота розкриття питання;
- ✓ цілісність, системність, логічна послідовність, уміння формулювати висновки;
- ✓ акуратність оформлення письмової роботи;

- ✓ підготовка матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки, різних технічних засобів (слайдів, приладів, схем тощо);
- ✓ захист виконаного індивідуального завдання.

Результат виконання і захисту здобувачем вищої освіти кожного індивідуального завдання оцінюється за такою шкалою:

- 16-20 балів – робота виконана згідно з усіма вимогами.
- 11-15 балів – наявні незначні помилки в оформленні.
- 6-10 балів – наявні значні помилки в оформленні та змісті.
- 0-5 балів – тема не розкрита.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

В освітньому процесі використовуються такі методи навчання: тематичні лекції; лабораторні роботи із вирішення професійно-орієнтованих задач; інтерактивні заняття; мозковий штурм, експрес контроль, індивідуальні заняття із підготовкою повідомлень, презентацій; виконання практичних завдань, наведених в інструктивно-методичних матеріалах, консультації з викладачем; самоосвіта на основі конспектів, посібників та іншої рекомендованої літератури, навчальних мультимедійних матеріалів, через модульне об'єктно-орієнтоване динамічне інформаційно-освітнє середовище – *Moodle* (табл. 2).

Матеріали курсу «Основи землезнавства» розміщені на платформі *Moodle*

В умовах дистанційної освіти проведення лекцій і лабораторних робіт відбувається у форматі відеоконференцій. Для організації освітнього процесу використовуються такі технічні сервіси, а саме: *Zoom, Google Meet, Viber, Telegram, Moodle* та електронна пошта.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Для забезпечення оцінювання здобувачів вищої освіти проводиться поточний (модульний) і підсумковий (залік) контроль.

Модульний контроль передбачає перевірку стану засвоєння визначеної системи елементів знань і вмінь здобувачів вищої освіти з того чи іншого модулю.

При контролі систематичності та активності роботи на лабораторних роботах оцінюванню в балах підлягають: рівень знань, необхідний для виконання сформульованих завдань; повнота, якість і вчасність їх виконання та результати захисту; рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на лабораторних роботах; активність при обговоренні питань, що винесені на лабораторні роботи; результати експрес-контролю тощо.

При виконанні модульних (контрольних) завдань оцінюванню в балах підлягають теоретичні знання і практичні уміння, яких набули здобувачі вищої освіти після опанування певного модуля. Модульний контроль проводиться у формі тестової перевірки знань.

Повторне виконання модульних контрольних робіт на вищу кількість балів дозволяється, як виняток, з поважних причин за погодженням викладача, який викладає дисципліну, з дозволу декана факультету до початку підсумкового контролю.

У разі невиконання певних завдань поточного контролю з об'єктивних причин, здобувачі вищої освіти мають право, з дозволу викладача, скласти їх до останньої лабораторної роботи. Час і порядок складання визначає викладач. У разі, коли здобувач вищої освіти не з'явився на проведення модульної контрольної роботи без поважних причин, він отримує нуль балів. Перездача модульного контролю допускається у строки, які встановлюються викладачем.

Знання здобувача вищої освіти з певного модуля вважаються незадовільними, за умови коли сума балів його поточної успішності та за модульний контроль складають менше 61% від максимально можливої суми за цей модуль. У такому випадку можливе повторне перескладання модуля у терміни встановлені викладачем.

Рейтингова сума балів з навчальної дисципліни після складання модулів і підсумкового контролю виставляється як сума набраних здобувачем вищої освіти балів упродовж семестру та

балів набраних здобувачем вищої освіти на підсумковому контролі. До підсумкового контролю допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали всі модульні контролі, передбачені для цієї навчальної дисципліни і за рейтинговим показником набрали не менш як 35 балів.

Підсумковий контроль забезпечує оцінку результатів навчання здобувачів вищої освіти на заключному етапі вивчення дисципліни і проводиться відповідно до навчального плану у вигляді заліку в термін, встановлений графіком освітнього процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією робочою програмою навчальної дисципліни. Форма проведення контролю є комбінованою (передбачає усну відповідь на два теоретичних питання і письмово на один комплект тестових завдань). Зміст і структура контрольних завдань, питань, винесених на залік, і критерії оцінювання визначаються рішенням кафедри.

Якщо у підсумку здобувач вищої освіти отримав за рейтинговим показником оцінку «FX», то він допускається до повторного складання підсумкового контролю з дисципліни. Здобувач вищої освіти допущений до повторного складання підсумкового контролю зобов'язаний у терміни, визначені деканатом, перездати невиконані (або виконані на низькому рівні) завдання поточно-модульного контролю, виконати модульні контролі і скласти підсумковий контроль. Рейтинговий показник здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни при цьому визначається за результатами повторного складання підсумкового контролю і не впливає на загальний рейтинг здобувача вищої освіти.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В основу рейтингового оцінювання знань здобувача вищої освіти закладена спеціальна 100-бальна шкала оцінювання (максимально можлива сума балів, яку може набрати здобувач вищої освіти за всіма видами контролю знань з дисципліни з урахуванням поточної успішності, самостійної роботи, науково-дослідної роботи, підсумкового контролю тощо).

Встановлюється, що при вивченні дисципліни до моменту підсумкового контролю (екзамену) здобувач вищої освіти може набрати максимально 70 балів. На підсумковому контролі (екзамен) здобувач вищої освіти може набрати максимально 30 балів, що в сумі і дає 100 балів.

Кількість балів, які можна набрати у ході вивчення курсу дисципліни розподіляються таким чином:

Розподіл балів, присвоюваних здобувачам вищої освіти при вивченні дисципліни «Основи землезнавства» (денна форма навчання)

Поточний (модульний) контроль																									Бали за науково-дослідну роботу*	Сума
у тому числі за видами:	кількість балів за ЗИ	Змістовий модуль 1 (16 балів)				Змістовий модуль 2 (10 балів)	Змістовий модуль 3 (16 балів)				Змістовий модуль 4 (14 балів)	Змістовий модуль 5 (16 балів)				Змістовий модуль 6 (8 балів)	Змістовий модуль 7 (10 балів)									
		T 1	T2	T3	T4		T5	T6	T7	T8		T9	T10	T11	T12					T13	T14	T15	T16	T17		
3		Модульний контроль 1 (4									Модульний контроль 3 (4															
3						T5					T7					T11										
3						T6					T8					T12										
3											T9					T13										
3											T10															
		Модульний контроль 1 (4									Модульний контроль 3 (4						Модульний контроль 5 (4									
4						T18										T14										
		Модульний контроль 6 (4														T15										
						бали)										T16										
3						T19										T17										
3						T20																				
		Модульний контроль 7 (4																								
		10																								
		100																								

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання

Оцінка «відмінно» (90 – 100 балів). Здобувач має систематичні та глибокі знання навчального матеріалу, вміє без помилок виконувати практичні завдання, які передбачені програмою курсу, засвоїв основну й ознайомився з додатковою літературою, викладає матеріал у логічній послідовності, робить узагальнення й висновки, наводить практичні приклади у контексті тематичного теоретичного матеріалу.

Оцінка «добре» (74 – 89 балів). Здобувач повністю засвоїв навчальний матеріал, знає основну літературу, вміє виконувати практичні завдання, викладає матеріал у логічній послідовності, робить певні узагальнення й висновки, але не наводить практичних прикладів у контексті тематичного теоретичного матеріалу або допускає незначні помилки у формулюванні термінів, категорій, невеликі помилки у розрахунках при вирішенні практичних завдань.

Оцінка «задовільно» (60 – 73 бали). Здобувач засвоїв матеріал не у повному обсязі, дає неповні відповіді на поставлені теоретичні питання, припускається грубих помилок при вирішенні практичного завдання.

Оцінка «незадовільно» (менше 60 балів). Здобувач не засвоїв навчальний матеріал, дає неправильні відповіді на поставлені теоретичні питання, не володіє основними методами наукових досліджень при виконанні практичних завдань. Здобувач не допускається до складання іспиту, якщо кількість балів одержаних за результати успішності під час поточного та модульного контролю (відповідно змістовому модулю) впродовж семестру в сумі не досягла 35 балів.

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Google Scholar – пошукова система, яка індексує повний текст наукових публікацій всіх форматів і дисциплін. URL : <https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk>
2. Репозитарій Уманського національного університету. URL : <http://lib.udau.edu.ua/?locale=uk>

Електронний курс на платформі *MOODLE*, рекомендована література, методичні вказівки для проведення лабораторних робіт, індивідуальних, самостійних робіт, комп'ютерні слайди та мультимедійні фрагменти, опорний конспект лекцій а також наочні матеріали.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Геологія з основами геоморфології: навч. посібник / упоряд. О.І. Ситник, О.І. Петричук. Вінниця: ФОП Рибаченко О.М. 2022. 264 с.
2. Гуцуляк В.М. Ландшафтознавство: теорія і практика: навч. посібник. Чернівці: Рута, 2005. 124 с.
3. Загальне землезнавство. Книга 2: навчальний посібник / уклад.: О.Д. Лаврик, О.І.Ситник, В.В.Цимбалюк. Умань: ВПЦ «Візаві», 2021. 214 с.

4. Мельничук М.М., Білецький Ю.В., Чабанюк В.Ю. Загальне землезнавство: методичні рекомендації до практичних занять для студентів географічного факультету за спеціальностями 106 «Географія» ОП «Географія», 103 «Науки про Землю» ОП «Гідрологія» та 014 «Середня освіта» ОП «Географія. Економіка». Луцьк, 2021. 203 с.
5. Міхелі С.В. Основи ландшафтознавства. К. – Кам'янець-Подільський: «Абетка-НОВА», 2002. 184 с.
6. Основи геоморфології: навч. посібник / уклад. О.І. Ситник, Д.О. Панкратенкова. Умань: ВПЦ «Візаві», 2016. 166 с.
7. Свинко Й.М., Сивий М.Я. Геологія: підручник. К.: Либідь, 2003. 480 с.
8. Стецюк В.В., Ковальчук І.П. Основи геоморфології: навч. посібник. К.: Вища школа, 2005. 495 с.

Допоміжна

9. Денисик Г.І., Кравцова І.В., Воловик В.М., Канська В.В., Атаман Л.В., Денисик Б.Г. Гуманістичні антропогенні ландшафти: монографія. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2023. 346 с.
10. Денисик Г., Кравцова І. Періодизація формування садово-паркових ландшафтів Центральної Європи. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Геологія. Географія. Екологія»*. 2023. Вип. 58. С. 143–158. (Web of Science) <https://periodicals.karazin.ua/geoeco> (<https://lib.udau.edu.ua/handle/123456789/10090>)
11. Денисик Г., Кравцова І., Ситник О. Гайворонський спецкар'єр як об'єкт антропогенного навантаження на природні умови західної Кіровоградщини. *Екологія – шляхи гармонізації взаємовідносин природи та суспільства*: збірник тез XII Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Умань, 12 жовт. 2023 р., Умань: Ред.-вид. відділ УНУС, 2023. С. 106–109. <https://lib.udau.edu.ua/handle/123456789/10100>
12. Денисик Г., Ситник О., Кравцова І. Антропогенна трансформація ландшафтної структури Гайворонського регіону. *Географічна освіта і наука: виклики і поступ*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 18–20 трав. 2023 р., Львів, 2023. С. 82–86.
13. Жупанський Я.І. Словник термінів і понять з географії. Чернівці: Технодрук, 2006. 192 с.
14. Іванова А.В., Зайцева Л.Б. Вулканізм як важливий фактор формування речовинно-петрографічного складу вугілля. *Геологічний журнал*. 2023. 3 (384). С. 64–78.
15. Комлев О.О., Жилкін С.В. Мезозой-кайнозойський морфолітогенез Українського щита (в межах Іршанського розсіпного поля). *Український географічний журнал*. 2022. 1 (117). С. 27–35.
16. Кравцова І.В. Зошит для лабораторних робіт з навчальної дисципліни «Ландшафтознавство». Умань: ВПЦ «Візаві», 2022. 40 с.
17. Кравцова І.В. Садово-паркові ландшафти в структурі ландшафтно-технічних систем Середнього Надбужжя. *Ландшафтознавство*. 2023. Випуск 4 (2). С. 68–78. <https://doi.org/10.31652/2786-5665-2023-4-68-78>
18. Кравцова І.В. Садово-паркові ландшафти: формування, структура, значимість. *Ландшафтознавство*. 2023. Випуск 3 (1). С. 29–39. <https://intranet.vspu.edu.ua/landscapescience/index.php/journal/issue/view/5/9> (<https://lib.udau.edu.ua/handle/123456789/10087>)
19. Кравцова І.В., Ленц О.С. Горючі корисні копалини Центральної України. *Природничі науки і освіта: збірник наукових праць природничо-географічного факультету*. Умань: ВПЦ «Візаві», 2020. С. 74–77.
20. Кравцова І.В., Мостов'як І.І., Сонько С.П., Максименко Н.В., Шиян Д.В. Антропогенна комунікативність Черкаської області як екосистемоутворююча складова сучасної ландшафтної структури регіону. *Людина та довкілля. Проблеми неоекології*. 2023. Випуск 40. С. 53–65. <https://doi.org/10.26565/1992-4224-2023-40-05>
21. Кравцова І., Ситник О. Антропогенні трансформації ландшафтно-технічних систем в умовах Східного Поділля. *Міждисциплінарні інтеграційні процеси у системі географічної, туризмологічної та екологічної науки*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 04–05 жовт. 2022 р., Тернопіль, 2022. С. 33–35.

22. Ситник О.І., Кравцова І.В., Курнос І.Т., Ніколаєвський В.П., Хлевнюк О.Я., Петричук О.І. Природнича географія Гайворонського краю: монографія. Вінниця: ТВОРИ, 2021. 184 с.

23. Шуйський Ю.Д., Вихованець Г.В. Процеси розвитку акумулятивних форм рельєфу і ґрунтоутворення на них у береговій зоні неприпливного моря. *Український географічний журнал*. 2022. 3 (119). С. 29–35.

24. Kravtsova I.V., Sytnyk O.I., Nikolaievskiy V.P., Denysyk B.G. Anthropogenic transformation of the physical surface of the Hayvoron region on the example of the Zavalivsk graphite deposit. *16th International Conference Monitoring of Geological Processes and Ecological Condition of the Environment, Monitoring 2022*. DOI 10.3997/2214-4609.2022580164 (Scopus) https://www.earthdoc.org/content/papers/10.3997/2214-4609.2022580164#metrics_content

13. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <https://geodictionary.com.ua/>

2. <http://wdc.org.ua/atlas/>

3. <https://igu.org.ua/>

4. <https://www.nas.gov.ua/UA/Org/Pages/default.aspx?OrgID=0000249>

14. ПЕРЕЗАРАХУВАННЯ ТА ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Перезарахування та визнання результатів навчання з дисципліни «Основи землезнавства» або окремого її елемента відбувається відповідно до Положення про порядок визнання в Уманському національному університеті результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті.

Здобувачі вищої освіти мають право на визнання результатів навчання в неформальній та інформальній освіті (курси навчання в центрах освіти, курси інтенсивного навчання, семінари, конференції, олімпіади, конкурси наукових робіт, літні чи зимові школи, бізнес-школи, тренінги тощо) в обсязі, що загалом не перевищує 25 % освітньої програми.

15. ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

У процесі навчання з дисципліни «Основи землезнавства», здобувачі вищої освіти повинні дотримуватися встановлених правил академічної доброчесності, визначених Кодексом доброчесності Уманського національного університету. При підготовці рефератів, виконанні індивідуальних науково-дослідних завдань, а також під час проведення контрольних заходів очікується, що всі роботи подані здобувачами вищої освіти будуть їхніми оригінальними дослідженнями та міркуваннями.

Будь-які види порушення академічної доброчесності, зокрема плагіат, неправомірне використання чужих ідей, фальсифікація даних чи співучасть у таких діях, є абсолютно неприпустимими і не толеруються. Виявлення ознак академічної недоброчесності у письмовій роботі здобувача вищої освіти є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від обсягу порушення.

З метою запобігання порушенням і підвищення якості академічних робіт, здобувачам вищої освіти настійно рекомендується користуватися належними академічними ресурсами та інструментами для перевірки робіт на плагіат, а також звертатися за консультаціями з питань правильного цитування і академічного письма.

16. ЗМІНИ У РОБОЧІЙ ПРОГРАМІ НА 20__/20__ НАВЧАЛЬНИЙ РІК